

# LA TERRA REEDITADA

Joan Todó

**R**editar un llibre, generalment, és alguna cosa més que tornar a posar-lo a les llibreries. Hom pot recuperar-lo tal com era, potser actualitzant-ne mínimament l'ortografia o refinant la correcció de proves; de vegades s'hi afegirà un pròleg, o un epíleg, perquè l'autor, o un amic seu, acompanyi el text recuperat; en una variada gamma de casos, l'escriptor pot aprofitar per reescriure'l de manera més o menys dràstica i oferir-ne una nova versió. Fins i tot en el primer cas, la recuperació intacta, el llibre passa a moure's en un nou context que en provoca una nova lectura, una nova interpretació. Però és sobretot quan l'autor hi intervé que aquesta es farà perceptible, com passa per exemple amb *Tríptic de la terra*, de Mercè Ibarz, que reuneix dos llibres anteriors, *La terra retirada* i *La palmera de blat*, i hi afegeix una tercera part, «Labor inacabada».

Vist com un llibre de 2020, *Tríptic de la terra* tanca el cercle iniciat el 1993 i confirma que els dos volums anteriors eren dues cares, l'autobiogràfica i la ficcional, d'un mateix projecte, el d'una visió de la terra natal. *La terra retirada*, però, no és menys literari que *La palmera de blat*; el seu registre, mig memorialístic mig periodístic, alternant informacions sobre l'evolució del món agrícola amb anècdotes personals, ve tamisat per una percepció subjectiva que té tirada al lirisme, a la metàfora audaç, i que avança per un mecanisme associatiu, d'aparença improvisada. Aquesta codificació genèrica libèrrima («literatura de frontera», suggereix Ibarz al pròleg) la recupera «Labor inacabada», que arrenca amb un diàleg amb la mare de l'autora per després explorar el que abans havia quedat fora de camp, en l'espai (la cartoixa de les Fonts) o en el temps (el Monegros Desert Festival).

La manera en què el volum s'organitza, començant i acabant amb aquests dos assaigs, serveix sobretot per realçar el segon llibre, *La palmera de blat*, una novel·la que sembla sorgir d'un límit indicat a *La terra retirada*:

¿M'atreviré a passejar-me per dins de les cases? Són els camins més secrets, els inconfessables. Rutes més difícils de seguir que els carrers, que els camins del terme, que les carreteres cap a l'exterior. Una boira espessa com un cantal, del mes de gener, és la que hi posaria si això fos una pel·lícula.

En bona mesura, el segon llibre és una ficcionalització del primer. Una reportera de guerra irònicament anomenada Irene acut al seu poble natal pel funeral del seu avi: no només hi retrobarà aquesta boira espessa del mes de gener, sinó també escenaris, motius i temes. Alguns personatges passen molt evidentment d'un llibre a l'altre, però pel camí la narradora guanya l'atreviment que li calia per passejar-se per dins de les cases. I a mesura que avança el relat, la protagonista s'endinsa en una atmosfera onírica que podria resultar inesperada. Però la història d'Irene, al capdavall, no és la de la Mercè que a *La terra retirada* arribava a Saidí per la carretera de Fraga, aturant-se a la Clamor Amarga; s'estén fins al Sarajevo devastat dels anys noranta (amb una subtrama sentimental que la proximitat de l'altre llibre pot haver eclipsat) i abasta tot el segle XX, en una sèrie d'anades enrere i canvis de focus que fan aquesta més complexa que no sembla.



**Mercè IBARZ**  
*Tríptic de la terra*  
Barcelona: Anagrama,  
2020, 328 p. 19,9 €

Una metàfora concreta va travessant tot el *Tríptic de la terra*: la de l'escriptora com a llauradora. Si per a Verdaguer el poeta podia ser un fangador, Ibarz es defineix com una «pagesa de l'escriptura» dedicada a «treballar la terra literària», amb els seus guarets i la seva saó. El gran tema del llibre, igual que en els *assaigets* de Casasses o en les *Pagèsiques* de Perejaume, serà també l'ocàs de la cultura pagesa, dins del qual Ibarz es fixa especialment en el lloc de la dona, alhora que malda per no idealitzar «aquell temps més comunitari» de «fer conserva, xafar el raïm, descloscar ametlles, triar olives, despanotjar el país» o fer mandongo en grup, en contrastar-lo amb un present d'ensopiment individualitzat.

Pel camí, Mercè Ibarz crea una mirada que, si algun cop recorda *L'obsessió de les dunes* de Zoraida Burgos, també sembla anunciar el costumisme irònic de Tina Vallès, la mirada descentrada de les protagonistes d'Anna Ballbona o l'atenció al detall de Marta Rojals (a banda d'alguna altra novel·la sobre retorns al poble amanida amb presències fantasmals). Que gairebé totes elles hagin publicat a la mateixa editorial pot no ser casual: ja avisàvem que, tot sovint, una reedició provoca una nova interpretació, pel simple fet de situar el llibre en un nou context. ■